

Bevindingen van het Vlaamse onderzoek naar de ervaren impact

Lana De Clercq

Doctor-assistent, Universiteit Gent

Contextbegeleiding Signs of Safety Op weg naar sterk partnerschap

Studienamiddag - Maandag 11 maart 2024 - Van 13u00 tot 16u30

59

Onderzoeksvragen:

- 1) Wat zijn de noodzakelijke randvoorwaarden voor het uitvoeren van de module contextbegeleiding Signs of Safety in de praktijk? Wat loopt er goed/minder goed binnen de toepassing van de module contextbegeleiding SofS in de praktijk?
- 2) Wat is de 'breedte' en de 'diepte' van de huidige praktijk?
- 3) Wat is de impact voor minderjarigen en hun netwerk, contextbegeleiders en consulenten van de toepassing van de module contextbegeleiding SofS in de praktijk?

60

3. Wat is de impact van de implementatie?

- Hoe maakt de SofS-benadering een verschil voor gezinnen?

"Eerst connectie dan correctie"

- 1) Aandacht hebben voor noden van ouders én kinderen
- 2) Engagement van de hulpverlener om ouder en kind bij elkaar te brengen/houden
- 3) Gezien worden als mens
- 4) Eerlijke en transparante communicatie door de hulpverleners

"We werden altijd in cc gezet bij mails naar de consulent, we wisten altijd wat er gezegd ging worden in de jeugdrechtsbank, we stonden nooit voor verrassingen.[...] Ze (contextbegeleider) was heel transparant." Maar als de andere hulpverlening daar dan op antwoordt, dan staan we niet meer in cc. Dan merk je dat de andere hulpverlening wel een mening heeft, maar je mag die precies nooit zien. En bij haar was dat niet, wij wisten wat ze ging zeggen en wij konden dat zien." (papa, casestudie)

61

Wat is de impact van de implementatie?

1) SofS is intens en vraagt veel van begeleiders, gezinnen en hun netwerk

"Het is moeilijk om iemand toe te laten in je gezin. Ik had dat ook van 'wat ga jij je hier komen moeien?' En ze zeggen ook van we hebben personeelstekort, maar ik vind het wel belangrijk om te beseffen, het gaat om de veiligheid van een kind. [...] Je moet de tijd maken om goed te begrijpen welke hulp we nodig hebben. Geld tekort of personeelstekort, daar zijn wij niets mee he. Als wij aan de noodbel trekken is het omdat wij het nodig hebben." (mama, casestudie)

62

Wat is de impact van de implementatie?

2) Netwerkgericht werken biedt kansen, maar ook valkuilen

"Dat was voor mij zeer beangstigend. Wij moesten drie personen zoeken die de kinderen uit de situatie konden wegtrekken als het nodig was. Maar dat was verschrikkelijk moeilijk die zoektocht. We hebben er dan drie ergens uitgekozen, die zagezegd in geval van nood de kinderen konden weghalen. [...] Die mensen konden daar niet staan. X was geen geschikt persoon om met kinderen om te gaan. Y kan dat niet door zijn werk. Met Z kom ik totaal niet meer overeen. [...] Dat netwerkoeverleg was verschrikkelijk van het begin tot het einde. Als die mensen hier zaten dat was een explosie van stress." (mama, casestudie)

63

Wat is de impact van de implementatie?

3) Focus op onveiligheid biedt houvast, maar vernauwt

"Het was van 'het gaat hier om de veiligheid van uw zoon, maar wat er zich verder afspeelt in jullie gezin, daar moeien wij ons niet mee.' Dus eigenlijk hebben ze ons niet geholpen met wat het probleem was in ons gezin." (mama, casestudie)

64

Wat is de impact van de implementatie?

4) SofS-principes faciliteren veranderingsruimte bij gezinnen

“We deden dat vroeger al wel, maar we leggen het nu nog eens extra uit, met pictogrammen, met een tijdslijn, met vanalles er op en er aan. En we gaan de kinderen ook dingen uitleggen en we doen dat nog veel meer. En de respons is daar zeer positief over, van de cliënten. Ook al zijn die trajecten niet altijd vlekkeloos of loopt het de juiste kant uit. En dan nog weten ze van ‘ok, waar stonden ze voor, wat is er gebeurd, wie heeft er wat gezegd, wat gedaan, ok.’ En dat is er ook meer begrip voor het feit dat het in een bepaalde richting uitgaat.” (directeur jeugdhulporganisatie, focusgroep)

65

Wat is de impact van de implementatie?

5) De minderjarige wordt meer als actieve partner gezien, maar oog voor het hele gezinssysteem blijft belangrijk

Naast (naam minderjarige) heeft de mama nog twee andere kinderen, met de oudste zit ze ook in een rechtzaak, die niet bij haar woont. [...] Als de rechter gaat uitspreken van ‘je hoeft niet meer bij mama te gaan’ voor dat ene kind, en dan voor mijn dochter zijn er versoepelingen. Voor het ene kind is het precies veilig en voor het ander niet. Allee, dat vind ik zo raar.” (papa, casestudie)

66

Wat is de impact van de implementatie?

6) Het partnerschap tussen consulenten en contextbegeleider evolueert terwijl de onbeschikbaarheid van andere professionele partnerschappen trajecten blokkeert

"Het is an sich geen frustratie naar SofS, maar het is echt wel een frustratie van 'als het niet lukt, we hebben echt wel geen plan b's niet meer, en ja, wat moeten we dan doen?' Dan laten we die kinderen in dezelfde shit zitten, allee." (regionaal staflid, focusgroep)

67

Wat is de impact van de implementatie?

7) Minderjarigen groeien meer op in natuurlijk netwerk, maar (de dreiging van) een uithuisplaatsing laat een diepe en blijvende indruk na

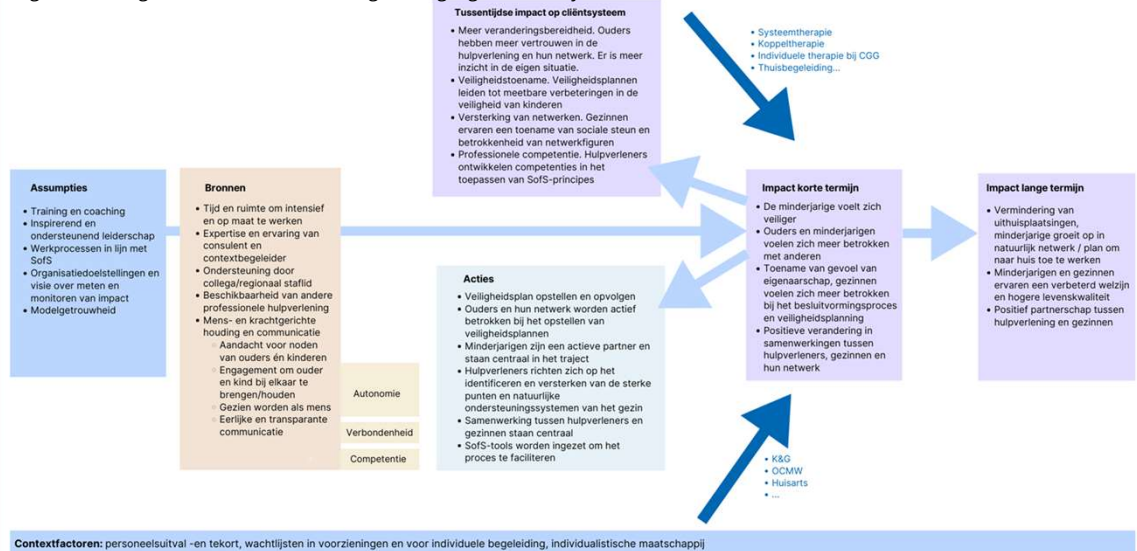
"Mensen die ook al heel lang hulpverlening hebben gehad en die nu ineens zonder hulpverlening verder kunnen. Terwijl we vroeger die kindjes gewoon zouden geplaatst hebben. Ik zie daar wel een groot verschil in." (contextbegeleider, focusgroep)

"Ik was in shock, ik wist niet wat er gebeurde. Heel mijn gezin was in shock. Ik had zoveel stress, ik ging flauwvallen [...] Ik dacht dat ik mijn kinderen kwijt zou zijn, dat ze naar een voorziening gingen gaan. [...] Wij zaten een paar maanden in een depressie. De kinderen ook, die hadden een depressie. (Naam minderjarige) ook altijd maar wenen 's nachts." (mama, casestudie)

68

Programmatheorie

Figuur 13. Programmatheorie contextbegeleiding Signs of Safety

69

Hoe kunnen we de impact van trajecten meten en monitoren?

De ontwikkelde **kerndataset** omvat:

- een indicator gericht op modelgetrouwheid (cf., competence fidelity; Turnell et al., 2017), bevraagd door twee surveys, waarvan één gericht aan ouders en één gericht aan kinderen en jongeren
- indicatoren die gericht zijn op de drie impactdomeinen die SoFS beoogt: maximaliseren van de veiligheid van het kind, het minimaliseren van de negatieve impact op het gezin en het maximaliseren

Tabel 11. Kerndataset om impact van contextbegeleiding SoFS module na te gaan

Indicator gericht op	Registratie bij afronding	Registratie 6 maanden na afronding	Registratie 1 jaar na afronding
Modelgetrouwheid	Bevraging ouder en minderjarige 28 items survey ouder 10 items survey minderjarige		
Veiligheid minderjarige		Werd het gezin opnieuw aangemeld bij een gemandateerde voorziening o.w.v. onveiligheid? (Ja/nee) <i>Binc-registratie</i>	
Minimaliseren van negatieve impact op gezin		Welke signalen zijn er dat de minderjarige zich veiliger voelt? Welke signalen zijn er dat de minderjarige zich goed voelt? Bij hoeveel personen kan de minderjarige terecht als hij zich onveilig voelt? Aan welke personen kan de minderjarige vertellen dat hij zich niet goed/onveilig voelt? <i>Kwalitatieve bevraging, veiligheidschaalvragen</i>	
Maximaliseren van positieve impact op gezin		Was er in het traject sprake van een uithuisplaatsing? (Ja/nee) Zo ja, was de uithuisplaatsing bij natuurlijk netwerk of verblijf? <i>Dashboard/kwalitatieve bevraging</i>	
Duurzaamheid van positieve impact		Hoeveel netwerkfiguren staan rond het gezin om mee de veiligheid van de minderjarige(n) te garanderen? Op hoeveel personen kan de ouder beroep doen als het nodig is? <i>Dashboard/kwalitatieve bevraging</i>	
		Hoe vaak en op welke manier komt het netwerk nog samen? Hoe wordt het veiligheidsplan bijgestuurd? Op welke manier grijpt het netwerk in als het moeilijk wordt? <i>Kwalitatieve bevraging</i>	

70

Hoe kunnen we de impact van trajecten meten en monitoren?

Survey ouder

Tabel 12: Bevraging ouder bij afronding van traject					
Items die modelgetrouwheid nagaan ¹					
In welke mate heeft u het gevoel dat....	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Neutraal	Akkoord	Helemaal akkoord
1. De consultant/contextbegeleider luistert naar me op een manier die laat zien dat hij/zij me echt wil begrijpen	☐	☐	☐	☐	☐
2. De consultant/contextbegeleider doet wat hij/zij zegt te zullen doen	☐	☐	☐	☐	☐
3. De consultant/contextbegeleider merkt de dingen die goed gaan in de zorg, veiligheid en welzijn van mijn kind(eren) op	☐	☐	☐	☐	☐
4. De consultant/contextbegeleider en ik komen overeen over wat de krachten zijn in mijn gezinssituatie	☐	☐	☐	☐	☐
5. De consultant/contextbegeleider en ik komen overeen over wat de zorgen zijn in mijn gezinssituatie	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ik voel(de) me betrokken wanneer er plannen worden/werden gemaakt over wat er moest gebeuren	☐	☐	☐	☐	☐
7. De consultant/contextbegeleider was eerlijk en duidelijk over de zorgen die er waren in mijn gezinssituatie	☐	☐	☐	☐	☐
8. De consultant/contextbegeleider communiceerde duidelijke verwachtingen naar mij, mijn kind(eren), het netwerk, en andere hulpverleners over hoe de veilig van mijn kind(eren) gewaarborgd kan zijn	☐	☐	☐	☐	☐
9. De consultant/contextbegeleider heeft tijd met mijn kind(eren) doorgebracht en heeft geluisterd naar wat ze zegt/zeggen over de zorgen en wat er moet gebeuren	☐	☐	☐	☐	☐
10. De consultant/contextbegeleider heeft ervoor gezorgd dat mijn kind(eren) goed begrijpt/begrijpen wat er wordt gedaan om hen te helpen en wie daarin een rol speelt	☐	☐	☐	☐	☐
11. De consultant/contextbegeleider vindt het belangrijk dat mijn kind(eren) veilig en geliefd opgroeien	☐	☐	☐	☐	☐
12. De consultant/contextbegeleider heeft er voor gezorgd dat ik (opnieuw) hoop ervaar	☐	☐	☐	☐	☐
13. De consultant/contextbegeleider heeft er voor gezorgd dat ik (opnieuw) vertrouwen kreeg in de hulpverlening	☐	☐	☐	☐	☐
14. De consultant/contextbegeleider heeft mij benaderd op een menselijke manier	☐	☐	☐	☐	☐

Items die de effectiviteit van de ondersteuning nagaan ²					
In welke mate heeft u het gevoel dat....	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Neutraal	Akkoord	Helemaal akkoord
15. De doelen, die in het plan geformuleerd werden, zijn bereikt	☐	☐	☐	☐	☐
16. De ondersteuning heeft mij goed geholpen met mijn vragen en problemen	☐	☐	☐	☐	☐
17. Door de ondersteuning voel ik me beter	☐	☐	☐	☐	☐
18. Door de ondersteuning voel ik me veiliger	☐	☐	☐	☐	☐
19. Door de ondersteuning voelt/voelen mijn kind(eren) zich beter	☐	☐	☐	☐	☐
20. Door de ondersteuning voelt/voelen mijn kind(eren) zich veiliger	☐	☐	☐	☐	☐
21. Door de ondersteuning gaat het beter thuis	☐	☐	☐	☐	☐
22. Door de ondersteuning weet ik beter wat mijn krachten zijn	☐	☐	☐	☐	☐
23. Door de ondersteuning kan ik mijn problemen beter oplossen	☐	☐	☐	☐	☐
24. Door de ondersteuning kan ik beter voor mijzelf zorgen	☐	☐	☐	☐	☐
25. Door de ondersteuning kan ik beter voor mijn kinderen zorgen	☐	☐	☐	☐	☐
26. Door de ondersteuning voel ik me meer verbonden met anderen, bv. vrienden en familie	☐	☐	☐	☐	☐
27. Door de ondersteuning voelt/voelen mijn kind(eren) zich meer verbonden met anderen, bv. vrienden en familie	☐	☐	☐	☐	☐
28. Door de ondersteuning heb ik meer vertrouwen in de toekomst	☐	☐	☐	☐	☐

Noot. De items die modelgetrouwheid nagaan zijn gebaseerd op Ouder/familie feedback proces, Munro, Turnell & Murphy Child Protection Consultancy, 2019. De items die de effectiviteit van de ondersteuning nagaan zijn gebaseerd op Ince & Schmidt, 2017

71

Hoe kunnen we de impact van trajecten meten en monitoren?

Survey minderjarige

Tabel 13: Bevraging minderjarige			
Deze vragen gaan over jouw relatie met (naam contextbegeleider)	Ja	Soms	Nee
1. Heb je het gevoel dat deze persoon...			
Jou goed kent?			
Goed naar jou geluisterd heeft?			
Jou geholpen heeft?			
Rekening hield met hoe jij je voelde?			
Jou belangrijk vindt?			
2. Kon je met de persoon praten over de dingen die goed liepen in je gezin?			
3. Kon je met deze persoon praten over de dingen die moeilijk liepen in je gezin?			
4. Had je het gevoel dat je iets kon zeggen over wat er met jou gebeurde?			
5. Kon jij beslissen over met wie er werd samengewerkt? Bijvoorbeeld wie deel uitmaakte van het netwerk?			
6. Voel je je veilig?			
7. Kan je bij iemand terecht als je je niet goed of onveilig voelt?			

Noot. De vragen voor de minderjarige zijn gebaseerd op het instrument ontwikkeld door Elia 'kind/jongere feedback als maatstaf voor praktijkdiepte', zie Finan, Salveron & Bromfield, 2016

72

Aanbevelingen

Gericht naar de **afdeling OSD en voorzieningenbeleid**:

- 1) Een heldere definiëring van onveiligheid en een kader rond het omgaan met compliceren (waaronder een structureel armoedebeleid)
- 2) Opvolging van doelstellingen beschreven in de kandidaatstelling bij de omzendbrief
- 3) Zicht krijgen op duurzame veiligheid via longitudinaal onderzoek

Wij zien ze niet meer of horen ze niet meer. [...] De familie heeft zoiets van 'het is gedaan he'. [...] Ze hadden zoiets van 'pff, waar jij je nog druk om maakt, het is in orde, het is goed.' [...] Mijn moeder was de vertrouwenspersoon, maar zelf zij heeft zoiets van 'is dat wel nog nodig.'" (papa, casestudie)

Gericht naar **jeugdhulporganisaties** die momenteel of in de toekomst aan de slag gaan met de module:

- 1) Visie- en beleidsontwikkeling en bepalen van organisatiedoelstellingen
- 2) Voortdurende opleiding en coaching

73

**Bedankt voor jullie aandacht en
deelname aan dit onderzoek!**

Lana.DeClercq@ugent.be

74